

BASIN VE HABER ALMA KOMİSYONU

-RAPORU-

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

BASIN VE HABER ALMA KOMİSYONU
-RAPORU-

17.6.1977 günü saat 14.30 da Av.Fehmi Özçelik, Av.Hilmi Becerik, Av.Ziya Nur Erün, Av.Ali Söylemezoğlu, Av.Ayhan İlgün, Av.Ümit Doğanay, Av.Aydın Aybay'dan oluşan komisyonumuz, Av.Fehmi Özçelik'i Başkanlığa Hilmi Beceriki raportörlüğe, Av.Ziya Nur Erün'ü sözcülüğe seçerek çalışmalarına başlamıştır:

Komisyonumuz çalışmalarını İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ve Anayasanın 19,20,21,22,23,24,25,26 ve 27 maddelerinin ışığı altında yapmayı kararlaştırmıştır.

Bu görüşten hareketle esas alınacak metnin 1961 Anayasası doğrultusundaki netin olması gerektiğini kabul etmiştir.

Bu amaçla öncelikle Anayasanın 1961 metnine dönüşmesi gerektiği görüşünde birleşilmiştir.

Öncelikle Basın Hukuku, ile ilgili konularda komisyonumuz şu görüşe varmıştır.

Doktrinde güçlü bir akım "Basın Dokunulmazlığı" diye isimlendirilen bir kavramı demokratik, karşıtı sınırlamaları antidemokratik saymaktadır. Millet Vekilliği dokunulmazlığını gerektiren zaruretler, basın için de geçerlidir.Bu nedenle TCK. "hürriyetlere karşı cürümler" faslına "basın dokunulmazlığı" nı sağlayan bir hüküm eklenmelidir.

Demokrasimizin doğuşunda, yaşamasında ve giderek güçlenmesinde büyük katkıları olan Türk basını, kendisi için yeterince özgürlük sağlayamamış, Yasalardaki antidemokratik hükümlerden bir türlü arınamamıştır.

Hürriyetçi demokratik düzenin amacı, düşünce ve fikir özgürlüğü ise, insanlığın fikir ve düşünce yayma özgürlüğüne sınır koymamalı, koyamamalıdır. Aksine tutum, sistemi inkâr etmek, demokratik inançla çelişkiye düşmektir. Unutmamalıdırki, fikir ve düşünce özgürlüğü, demokratik yaşamın temel taşıdır. Bu anlayıştaki en ufak bir sapma, herşeyden önce basını yozlaştırır. Basın uğraşı hiçbir zaman bir cesaret işi olmamalıdır. Çünkü kendisini heran demir parmaklıklar arkasında hissedecek bir yazar, halk yararına olabilecek fikir ve düşünceleri artık kolay kolay savunamaz. Fikir ve düşünce soylu bir kafa ürünüdür. Benimsenir ya da reddolunur. Uygarlık, ikisine de saygı duymayı emreder.

İnsanları kafalarının içinde oluşan fikir ve düşüncelerinden dolayı cezalandırmak, fikir ve düşünceleri kafatasları içinde hapsolmayı zorlar. Bunun sonucu, fikir ve düşünceleri yayma özgürlüğü yok olur. Oysa, tüm özgürlükler gibi basın özgürlüğü var oldukça demokrasi vardır. Demokrasinin yok olması için ise, basın ve diğer özgürlüklerin yok olmasını beklemek bile gereksizdir. Özgürlüklerin ve özellikle basın özgürlüğünün uçtan kıyıda kısıtlanması dahi, demokratik düzenin yitirilmekte oluşunun yeter kanıtıdır.

Türk basını uzun süreden beri fikirlerden dolayı ceza tehditi altında tutulmaktan ve ekonomik baskılara maruz bırakılmaktan rahatsızdır. Çağımızda, basın sorunları yalnızca basın ilgililerinin sorunu olmaktan çıkmış, demokratik rejimin ve halkın sorunu olmak gibi bir düzeye erişmiştir.

Halkımız 1961 Anayasası ile yeni bir dünyü görüşü içine girmiştir. Türk demokrasisinde ağırlık kazanan kural ve ilkeler, çok gerilere giderek (kıyasa gerek duymadan söylenebilir ki,) üç beş yıl öncekilerden farklıdır. Oysa Türk basını, 1950 tarihli bir Basın Kanununun ve yaşı yarım yüzyıllı geride bırakmış bir Ceza Kanununun kurallarına göre yönetilmektedir. Büyük teknolojinin beraberinde gelen ekonomik gereksinmeler, fikir ve düşüncelerdeki yepyeni gelişmeler, gerek 1950'-lerin ve gerekse 1961'lerin kuşkusuz çok ilersindedir. Bu nedenledirki, Ceza Kanunundaki

fikir ve düşünce suçlarını korumaya devam etmek, hem tutucu bir direniş olmakta, hem de, antidemokratik uygulamalarla olanak bırakılmaktadır.

Basın kanunundaki çalışanlarla çalıştırılanlar için konulan kısıtlamalar sorumluluklardaki suçun şahsiliği ilkesine aykırı hükümler ve nihayet pek basit şekli savsaklama ve yarılmalardan ötürü konulan hapis cezaları demokrasinin ana kurallarına ters düşen bir yapıdadır.

Demokrasilere gelebilmiş tehlikelerin hiçbirisine, özgür basın neden olmamıştır. Tarihte değil, yaşadığımız günlerde tanığı olduğumuz tüm olaylar göstermiştir ki, fikir ve düşünce özgürlüğünden ürkererek basını antidemokratik engellerin gerisinde tutanlar, yalnızca demokrasiyi zedelemekle kalmamışlar, kendilerini korktuklarına uğramaktan kurtaramamışlardır.

Genel İlkeleri böylece saptadıktan sonra: 5680 sayılı Basın Kanununda Anayasa ve demokratik ülkelerle bağdaşmayan hükümleri aşağıdaki biçimde belirtiriz:

Komisyonumuz:

Mevzuatımızdaki Basın özgürlüğünü kısıtlayıcı antidemokratik ceza yaptırımlarını kapsıyan hükümlerin ayıklanarak mevzuatımızdan çıkarılmasını öngörür.

-Basılı eserlerin, keyfi bir biçimde toplatılmasını sağlamaya araç olarak kullanılmakta olan ve bu nedenle fikir özgürlüğü açısından önemli tehlikeler doğuran CMJK nun 86.maddesinin basına uygulanmayacak biçimde yeniden düzenlenmesi gereğini ve buna paralel olarak 2559 sayılı polis vazife ve selahiyetleri kanununun 9/F maddesinin kaldırılması zorunluğunu belirtir.

-Basın yolu ile işlenen suçların her kime yönelik olursa olsun, her durum ve koşul içinde ve kesinlikle genel yargı kapsamı içinde kalması gerektiğine, özellikle 3153 sayılı Askeri Mahkemeler kuruluş ve yargılama usulü kanunundaki bu ilkeye aykırı hükümlerin kaldırılması öngörülmektedir.

-Komisyonumuz Basın Kanunu 16/F maddesindeki "bu mevkutenin ilgili sorunlu müdürüne" hükmü cezaların kişiselliği ilkesine aykırı bir hüküm olarak niteler. Ve yasa dan çıkarılmasını önerir.

Ancak sorumlu müdürün Cezai sorumluluğunun Ceza Hukukundaki kast unsurunun nazara alınarak genel hükümler çerçevesinde sorumluluk ilkesinin saptanmasının gerektiğine inanır.

16/4.fıkradaki öngörülen ceza sorumluluğu sırasının saptanmasında da genel ceza hukukunun kast ilkesi nazara alınarak yeniden düzenlenmesi gerektiğini belirtir.

-Komisyonun Basın kanununun 31.maddesini basın özgürlüğünü kısıtlayıcı bir hüküm olarak niteler ve yasa dan çıkarılmasını öngörür.

-Komisyonumuz Basın Kanununun 30 .maddesinde yer alan ve Adli olayları tam bir bağımsızlıkla kamu oyuna yansıtmayı engelleyen hükümlerin, Basının kamu görevini kısıtladığından ve toplumun özgürce haber alma hakkını ortadan kaldırdığından, Basın Kanununda da çıkartılmasını öngörür.

-Basının kamu oyu oluşturmasındaki etkinliğini göz önünde tutarak, bu meslekte çalışan ve çalıştırılanlarla, gazete sahiplerinin niteliklerinin çağdaş demokratik görüş ve evrensel insan hakları açısından yeniden gözden geçirilmesi gerektiğine inanmaktadır.

-Basın K. 34.maddesi ile getirilen Basının gelir kaynaklarının ve abonelerinin Noterden musaddak bir deftere geçirilmesi zorunluluğuna, Basının siyasal iktidar tarafından denetlenmesini sağlayan ve basın özgürlüğü ile bağdaşmayan bir hüküm olarak niteler. Bu hükmün ancak resmi ilan dağıtılması ile ilgili hususa indirgenmesine gerekli görür.

- Basın Kanununun 39.maddesi ile getirilen savunma haklarını kısıtlayıcı hükümlerin kaldırılmasından yanadır.

- Komisyonumuz basın kanununda ihmâli suçlar nedeni ile öngörülen ceza hükümlerinin yalnız para cezası biçiminde oluşturması gereğini belirtir.

-195 sayılı Basın İlan Kurumu Yasasında yer alan ve bu kurumun genel

.3.

kurulunun oluşumu ile ilgili bulunan 5.ci madde hükmünün, siyasal iktidarla ekonomik-malî güçlere ağırlık veren yapısının değiştirilerek Genel Kurulda çeşitli meslek kuruluşlarının eşit ağırlıkta temsili esasına dayalı bir hükmün yasada yer almasını uygun görmektedir.

Komisyonumuz, TRT Kurumunun Anayasa çizgisinde her türlü düşünceyi ve fikir akımını yansıtan, bağımsız ve özerk bir kuruluş olması zorunluluğuna inanmakta ve mevcut yasanın buna göre yeniden düzeltilmesi gerektirdiği kanısındadır.

Bu görüşten esinlenerek 359 sayılı TRT kanununda:

-Madde 1.de TRT nin bağımsız özerk bir kuruluş olduğunun belirtilmesi gerekir.

-Madde 2 de düzenlenen görev ve yayın esaslarında 1972 değişikliği ile getirilen ve Çağdaş Uygarlık ilkeleri, Demokratik ilkeler ile bağdaşmayan esasların bu ilkeler ışığı altında yeniden düzenlenmesini öngörmekteyiz.

- Yönetim Kurulunun ve danışma kurulunun ve siyasal yayınlar hakem kurulunun oluşturulmasında Anayasanın 122.Maddesinde sayılan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının da temsil edilmesinin sağlanması gerektiğini belirtir.

- Genel Müdürün seçiminde siyasal iktidarın etken olamayacağı özerkliği zedelemiyen ve demokratik ilkelerle oluşmuş bir kurulca seçimin sağlanmasını ve bu seçimde yine Anayasanın 121.maddesinde öngörülen ilkelere gözönüne alınması gereğinin gözönünde tutulması görüşünü benimser

- TRT de çalışanlardan yayın ve yönetim açısından etken olacak yöneticilerin atanmalarında Genel Müdürün yetkisinin kısıtlanması gerekir.

- 20.maddede düzenlenen Ceza sorumluluğunun Basın Kanununda öngördüğümüz Ceza Hukuku İlkelerinin ve Cezaların kişileliği ilkesinin gözönüne alınmasının gerekliliğine inanır.

-TRT kanununda 1972 değişikliği ile getirilen ve siyasal iktidarın TRT ye el atmasına ve etkilemesine neden olacak hükümlerin tamamen kaldırılması görüşünün raporumuzda yer alması konusunu komisyon sözcüsü Ziya Nur Erün'ün isteği olmasına rağmen komisyonumuz bu konunun rapora alınmasına gerek görmemiştir.

-Vardığımız bu sonuçlar genel Kurulun takdirlerine saygı ile sunulur.